

himself on the labor market, to be competitive. Why is the verbal (rhetorical) intelligence so important? At the beginning of the 20th century, linguists, psychologists noticed that there is a direct link between the volume of vocabulary and the inherent person's inner strength, as well as its success in life.

Purpose. To identify effective components of technology (methods, criteria) for the formation of the rhetorical competence of the person of the future specialist

Results. We consider the priority methods of working with students to be interactive (a method for modeling situations, methods that provide work in groups and in pairs). The traditional system, of course, is the method of conversation, in particular the heuristic conversation and the method of exercises. The most problematic for teachers, as the analysis of work confirms, is the selection of educational material and its cognitive-communicative efficiency. This question can be solved if we clearly outline the criteria of the rhetorical skill of a future specialist. These criteria include, in particular: developed communicative skills that take into account the situation of communication, moral and ethical beliefs of the individual and socio-cultural competence, communication, high level of culture of speech; general erudition of personality, the pursuit of speech interaction and speech development, self-reflexion, mastering the means of expressiveness and speech technology, the expression of communication.

Originality. Pointing to the technological components of the formation of the rhetorical competence of future specialists, we will base our experience with students within the discipline «Rhetoric» (baccalaureate). Discipline «Rhetoric» is taught, as a rule, in 2-3 courses. We try to maximize the implementation of a competent approach. Among the main topics of the program are: «Rhetoric as Art and Science», «Basic stages of the preparation of oratory speech», «Speaker and audience», «The culture of conducting disputes and discussions», «The personality of the speaker. Speaker's speech technique» and others like that.

Conclusion. The development of such a personality is one of the main tasks of the modern educational system of Ukraine.

Among the prospects for further study of the proposed problem, we highlight the work on the study of the psycholinguistic aspect of the development of speech skills of future specialists.

Key words: rhetorical competence; professional speech; linguistic personality; text-centric approach; educational strategies; educational paradigm; future specialists; speech enhancement.

Одержано редакцією 17.09.2017
Прийнято до публікації 01.10.2017

УДК 371.011 (045)

СТРІЛЕЦЬ Аліна Вікторівна,
аспірантка Інституту спеціальної педагогіки
НАПН України, Україна

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КОНТРОЛЮ Й ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. Розглянуто систему оцінювання знань у різних країнах світу та її характерні особливості. Простежено сучасну систему оцінювання навчання в Норвегії, Данії, Австрії, Німеччині, Великобританії, Франції. Визначено світові тенденції розвитку контролю й оцінювання результатів навчальної діяльності учнів молодшого шкільного віку.

Ключові слова: Report Card; система оцінювання; оцінка; оціночна шкала; успішність; освітній процес; шкала оцінювання; види контролю.

Постановка проблеми. Розкриваючи світові тенденції розвитку контролю й оцінювання результатів навчальної діяльності учнів молодшого шкільного віку, зазначимо, що інструментом підвищення якості в реформуванні змісту освіти виступає вдосконалення системи оцінювання – успішності учнів, роботи закладів освіти, кваліфікаційного рівня вчителів, ефективності функціонування системи інспекторату, досконалості освітніх кваліфікацій.

Модернізація систем оцінювання набувала особливого значення в 90-х роках ХХ століття у зв'язку з тенденціями урізноманітнення державних освітніх закладів із метою надання більшої свободи освітнього вибору, передачею центральними органами влади місцевим органам і школам контролю за використанням ресурсів й упровадженням навчальних планів і програм, інтенсивним розвитком недержавних і приватних шкіл.

Удосконалення підходів до оцінювання результатів навчання посилюється також інтеграційними процесами в Європі й необхідністю віднаходження певного консенсусу щодо концептуальних засад оцінювання, що застосовуються різними країнами. З метою визначення основних критеріїв для вдосконалення системи оцінювання у країнах ЄС на сучасному етапі відбувається процес розроблення таких ключових питань:

- що має бути базою для оцінювання: досягнення особистості в порівнянні з іншими учнями (оцінювання відносно норми) або досягнення відносно незалежного стандарту (оцінювання відносно критерію);
- які засоби перевірки правильності свідчення необхідні для встановлення правдоподібності оцінювальних рішень;
- яким чином має бути забезпечена якість оцінювального процесу.

Успішне розв'язання згаданих проблем дасть змогу побудувати спільну систему діагностики рівня навченості молодого покоління в західноєвропейських країнах, що стане важливим кроком для забезпечення кардинального підвищення якості середньої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Уперше проблеми оцінювання результатів навчальної діяльності, значення оцінки в організації школи й освіти загалом відображено у працях А. Дістервега, Я. Коменського, М. Ломоносова, Й. Песталоцці, М. Пирогова. Я. Коменський відмітив суперечливий характер шкільної оцінки, звернувшись до педагогів із закликком розумно і виважено користуватися своїм правом на оцінку. Вимога об'єктивності контролю в поєднанні з гуманним відношенням педагогів до учнів має пронизувати всі дидактичні системи.

Розроблення моделей дидактичного контролю у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії й практиці здійснювали В. Аванесов, В. Беспалько, О. Бодальов, Дж. Вілфорд, Н. Дайра, С. Денисенко, О. Доніна, К. Інгенкамп, Т. Пасман, Є. Перовський, Р. Салімжанов та інші.

Мета статті – визначити світові тенденції розвитку контролю й оцінювання результатів навчальної діяльності учнів молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Оцінювання успішності учнів початкових класів є одним із найбільш поширених його видів – «учителі оцінюють знання учнів кожного дня на основі їхніх відповідей на запитання, виставляючи оцінки за кожний вид роботи». Таке щоденне внутрішнє оцінювання (на рівні класу або школи) складається з «нормативного» і «критеріального» компонентів: досягнення кожного учня оцінюються відносно певної норми, за яку приймаються всереднені досягнення групи або класу, та відносно середньостатистичного суспільного критерію, який відображають нормативні документи на рівні регіону або держави (загальнонаціональний стандарт) [4].

Система оцінювання знань у різних країнах має свої особливості (табл. 1):

Таблиця 1.

Шкали оцінок, що використовуються для оцінювання успішності учнів загальноосвітніх шкіл країн Західної Європи

5-бальна	Австрія – від 1 (погано) до 5 (відмінно); Італія – від 1 (погано) до 5 (відмінно); Норвегія (молодша школа) – 8 (погано), М, С, МС, 12 (відмінно); Португалія – від 1 (погано) до 5 (відмінно) Швеція – від 1 (погано) до 5 (відмінно)
6-бальна	Німеччина – від 6 (дуже погано) до 1 (відмінно); Фінляндія – від 4 (погано) до 10 (відмінно)
7-бальна	Ірландія – А (більше 85 % виконаної роботи), В, С, Д, Е, Р (10-15 %), С (менше 10 %); Норвегія (старша школа) – від 0 до 6: 0, 1, 2 – нижче середнього, 3, 4 – середньо, 5, 6 – вище середнього; Велика Британія – А (відмінно), В, С, Е, Р, С (погано)
10-бальна	Ісландія – від 1 (погано) до 10 (відмінно); Нідерланди – від 1 (погано) до 10 (відмінно)
13-бальна	Данія – від 0 (погано) до 13 (відмінно)
20-бальна	Франція – 15-20 – відмінно; 10-15 – добре; 5-10 – задовільно; до 5 погано
60-ти бальна	Бельгія – система набору балів при мінімальній кількості в 30

Як бачимо з таблиці, навчання в початковій школі в Німеччині триває чотири роки, хоча в деяких федеральних землях країни – шість років. Діти вчать читати, писати, набувають основні математичні і геометричні навички, знайомляться з правилами дорожнього руху, учаться грати на музичних інструментах тощо. Заняття в усіх класах проводяться за однаковою програмою, термін навчального часу становить від 20 до 30 годин на тиждень. Перші два роки всі шкільні дисципліни викладає класний керівник початкової школи. З третього класу до викладання долучаються різні вчителі й починається оцінювання знань учнів – виставляються відмітки. Саме в цей період вчителі ретельно досліджують здібності дитини щодо подальшого навчання у школі. Знання учнів у Німеччині оцінюють від «1», що означає «відмінно» і до «6», що значить «незадовільно». Між оцінками є проміжні варіанти: «1,1», «2,5» і так далі.

На відміну від Німеччини, у Франції всі предмети у класі викладає один учитель. У дітей 6-16 років багато контрольних робіт і досить сувора система оцінювання. Тому деякі залишаються на другий рік, але від пропозиції зробити це можна відмовитися: не прийняти в наступний клас у Франції не можуть. Щоб стимулювати учнів учитися краще, у початкових школах тримають собак, яких старанний учень може погладити або погодувати. Крім того, нерідко в початковій школі вчителі пропонують «перескочити» через клас тим, чий розвиток випереджає норму. У предметах великий наголос робиться на історію, географію, фізику і хімію. Молодших школярів учать мислити логічно, вести дебати і вільно читати по нотах, розбиратися в мистецтві [9].

Учні італійських шкіл оцінюються від 1 (найнижча оцінка) до 10 (найвища оцінка). Прохідним балом є 6.

Освітній процес у фінських школах дуже консервативний. У 7 років дитині приходить документ-«повідстка» у школу (зазвичай найближчу до дому). Оскаржити «привіз» батьки можуть, але для цього потрібні аргументи (наприклад, у дитини аутизм або відставання в розвитку). Учаться у Фінляндії 9 років, і за все – навчання, книги, харчування, ремонт, позакласну діяльність (екскурсійну) – платить держава. Купити доведеться тільки спортивну форму.

У Фінляндії навчальний день не надто напружений: у школярів до 4-го класу – 3-4 уроки на день, у старших – 4-5 (іноді 6, якщо стоять відразу 2 уроки фізкультури). Оцінки починають виставляти з 4-го класу, і виправити їх не можна. До цього всіх дітей готують із малих років, привчають усе робити добре з першого разу.

У деяких школах практикується не просто навчання, а навчання за темами, яким присвячуються всі 4-5 уроків на день. Це методика, до речі, показує високі результати запам'ятовування й успішності. Випускні іспити у школах необов'язкові, контрольні та проміжні – на розсуд учителя, і на них можна підглядати куди завгодно: уважається, що якщо ти знаєш, де знайти, то вже вивчив [8].

До третього класу учнів початкових класів не оцінюють ні за якими критеріями чи показниками. Школи використовують електронні щоденники учнів, куди вносяться не лише оцінки дитини, а й інформація про відвідуваність, поведінку, коментарі вчителів, психолога, працівника з профосвіти. Самі ці оцінки не відіграють важливої ролі для вчителів і школи, а для молодшого школяра є лише стимулом для досягнення мети і здобуття нових знань [6].

Оцінки виставляються відповідно до Розпорядження Міністерства освіти, що визначає інструменти і критерії оцінки учнів. Шкала оцінювання розширилася з 2-5 до 1-6-ти балів (характерна при цьому відсутність обґрунтування такого розширення зі сторони Міністерства освіти). У цій моделі оцінювання домінує процедура управління розвитком дитини ззовні, що заснована скоріше на покараннях, ніж на позитивному стимулюванні. Оцінки стають метою, а не засобом освіти. Четверті або семестрові оцінки в цій моделі виставляються як середнє арифметичне всіх оцінок, що створює ілюзію об'єктивності.

Нажаль, у вітчизняній освітній системі звичним стало те, що застосування стосовно всіх дітей однакових критеріїв не враховує їхніх індивідуальних здібностей, витрачених ними зусиль. Учителі початкових класів при цьому не відчують потреби в індивідуалізації процесу оцінювання й побудові суб'єкт-суб'єктних стосунків. Інструментальне оцінювання створює атмосферу страху, напруження й непевності, порушує психічне здоров'я учнів. Нарешті, шкільні досягнення учнів початкових класів стають одним із критеріїв оцінювання вчителів і шкіл. Те, як учитель оцінює своїх учнів, впливає на його оцінювання керівництвом школи, що породжує конфлікти в педагогічному колективі.

В Австрії, наприклад, постійне оцінювання, що включає блок екзаменів, які проводить і узагальнює результати вчитель-викладач, є правилом системи освіти. Оцінювання має форму п'ятибальної системи: 1 – «відмінно», 2 – «добре», 3 – «задовільно», 4 – «здав», 5 – «не здав».

Ключовим чинником, що мотивує підхід до оцінювання у Великобританії, є потреба центральних освітніх органів у підвищенні стандартів освіти і забезпеченні батьків інформацією про успіхи їхніх дітей. З цією метою було запроваджено систему національного оцінювання досягнень учнів початкових класів на чотирьох ключових етапах: у віці 7, 11, 14 і 16 років. Система складається з національних тестів і включає поточне оцінювання письмових робіт і усних відповідей, що проводяться вчителями [1, с. 16]. Основною метою оцінювання є перевірка ступеня оволодіння учнями знаннями,

уміннями і навичками, що містяться в Національній програмі. Володіння знаннями, уміннями та навичками градується за семизначною шкалою: A, B, C, D, E, F, G (від найвищого – до незадовільного).

Система оцінок у Данії – комплексна. Оцінювальна шкала, що застосовується в середній школі (у початковій школі оцінки не ставляться), охоплює параметри від 0 до 13. Натомість сучасна система оцінювання результатів навчання в Норвегії виглядає так. У початковій школі обов'язкове формальне оцінювання учнів відсутнє. У молодшій середній школі застосовується п'ятибальна шкала: G – відмінно, M – дуже добре, MG – добре, NG – задовільно, LG – незадовільно.

У Нідерландах тривалість обов'язкової освіти становить 12 років і охоплює віковий проміжок від 4 (5) до 16 років. Після цього учень може вчитися далі до 18 років заочно або в формі неповного дня. У початковій школі діти навчаються з 4 (5) до 12 років. Учителі застосовують поточний і періодичний види контролю (усні й письмові роботи), який проводять на кожному уроці й через певні проміжки часу (як правило, двічі на рік і наприкінці року). Для оцінювання застосовують 10-бальну шкалу, де «10» означає «відмінно», а «1» – «надзвичайно погано». Результати оцінювання заносять у шкільні звіти. Після отримання початкової освіти учневі видають звіт про успішність, який складає директор школи, а копію звіту надсилають батькам [2].

На відміну від Європейських країн у Канаді немає звичних нам щоденних оцінок із різних предметів, наприклад, за відповідь біля дошки або за активну роботу на уроці. Не оцінюються й домашні завдання, оскільки у класі лише перевіряється їх виконання і розбираються відповіді. Дитина не знаходиться в постійному стресі через думки про те, яку оцінку вона отримає, наприклад, за домашнє завдання чи відповідь на уроці. Усі розуміють, що завдання робиться не заради оцінки, а заради покращення знань. Відповідно, помилку в домашньому завданні треба взяти до уваги і зрозуміти, чому її припущено. Учнівські щоденники вчителі застосовують як засіб комунікації з батьками. Туди заноситься вся важлива інформація – про поведінку учня, нагадування про якісь події або попередження про заплановані екскурсії [7, с. 49].

Оцінки виставляють лише за контрольні й самостійні роботи, а також за виконані проекти. Тести проводяться регулярно з різних предметів. Оцінки бувають такі: A, B, C, D, F, а ще кожна оцінка може додатково мати + або -. Виставляються вони залежно від відсотка правильних відповідей, тобто «A +» можна отримати, виконавши правильно 95-100 % завдань, «A» – за 90 %, «A-» – за 85 % і т.д. Тест з оцінкою вирушає додому для підпису батьками і потім повертається до школи. Оцінки, що отримані за тести, є основою для виведення підсумкової семестрової оцінки.

Двічі-тричі на рік учні отримують Report Card – звіт про успішність. Він досить суттєво відрізняється від звичних для нас учнівських табелів. По-перше, Report Card видається в закритому конверті особисто учневі в руки. Ніхто не забороняє йому відкрити конверт і обговорити результати з однокласниками, але все ж дітям наполегливо рекомендують не робити цього і нести конверт додому батькам. Обговорення своїх оцінок і порівняння з оцінками інших учнів у канадських школах не схвалюють. По-друге, Report Card – це не вузька смужка оцінок. У його першій частині окремо оцінюються такі характеристики учня, як організованість, здатність до самостійної роботи, співпраця з однокласниками, ініціативність і навіть саморегуляція. Кожен пункт оцінюється літерами: E – Excellent (відмінно), G – Good (добре), S – Satisfactory (задовільно), N – Needs Improvement (потребує покращення).

Усі ці оцінки виводяться на підставі щоденних спостережень учителя за учнем і його роботою в класі. По-третє, у Report Card за кожен предмет можуть стояти кілька оцінок – наприклад, за кожний вивчений розділ математики. У «мовних» предметах окремо оцінюють читання, письмо, аудіювання, грамотність. І нарешті, Report Card містить думки вчителя про переваги і проблеми учня, а також про те, наскільки впевнено він чи вона демонструють свої знання, рекомендації, що необхідно зробити для поліпшення результату.

Також у канадських школах немає традиції влаштовувати тривалі батьківські збори і говорити про загальні досягнення чи проблеми всього класу. Тут організують індивідуальні зустрічі батьків з учителем у зручний для них час. Як правило, 15 хвилин вистачає для запитань-відповідей, обміну думками і побажаннями, але можна домовитися і про додаткову зустріч [5].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, оцінювання успішності учнів початкової школи відіграє важливу роль в освітньому процесі зарубіжних країн. Воно забезпечує необхідною інформацією про рівень знань і ступінь прогресу учнів, дає змогу провести кращий моніторинг якості освіти на різних рівнях.

Серед перспектив подальшого дослідження даної проблеми слід більш глибоше окреслити специфіку використання Report Card у роботі з молодшими школярами.

Список використаних джерел

1. Барна М. Тестування як метод справедливого вимірювання навчальних досягнень учнів / М. Барна, О. Волощенко, О. Козак // Учитель початкової школи. – 2014. – № 11. – С. 15–21.
2. Ватульова О. Г. Оцінка та оцінювання в початкових класах / О. Г. Ватульова. – Миколаїв : НМЦ, 2011. – 23 с.
3. Канівець Т. М. Основи педагогічного оцінювання : навчально-методичний посібник / Т. М. Канівець. – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2012. – 102 с.
4. Максимюк С. П. Педагогіка [Електронний ресурс] / С. П. Максимюк. – Київ : Кондор, 2009. – 670 с. Режим доступу: http://pidruchniki.com/17490110/pedagogika/otsinyuvannya_ushpishnosti_uchniv_zarubizhniy_shkoli
5. Початкова школа у Канаді : оцінки у закритих конвертах і щорічна зміна керівника [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.svit-molodi-kiev.svitmolodi.com.ua/ua/school-user/news/pochatkova-shkola-u-kanadi-otsinki-u-zakritih-konvertah-i-schorichna-zmina-klasного-kerivnika>
6. 7 принципів фінської освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://starylev.com.ua/club/article/7-pryncypiv-finskoji-osvity>
7. Сухорський С. Ф. Самоконтроль і самооцінка учнями знань / С. Ф. Сухорський // Рідна школа. – 1996. – № 5–6. – С. 61.
8. Чайка В. М. Основи дидактики / В. М. Чайка. – Київ : Альма Матер, 2011. – 240 с.
9. Шкільна освіта в світі : французьких дітей навчають мистецтву, а в Японії за відмінниками стежать майбутні боси. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukr.segodaya.ua/life/education/shkolnoe-obrazovanie-v-mire-francuzskih-detey-uchat-iskusstvu-a-v-yaponii-za-otlichnikami-sledyat-budushchie-bossy-645462.html>
10. Освіта у Фінляндії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.adme.ru/zhizn-nauka/7-principov-finskogo-obrazovaniya-838510/>

References

1. Barna, M. (2014). Testing as a method of a fair measurement of student achievements. Uchytel' pochatkovoy shkoly (*Teacher of the primer school*), 11, 15–21 (in Ukr.)
2. Vatulova, O. (2011). *Assessment and evaluation in the initial approach*. Nikolaev: NMC (in Ukr.)
3. Kanivets, T. (2012). *Fundamentals of Pedagogical Assessment: Educational Methodical Manual*. Nizhyn: Publisher PP Lysenko, M. (in Ukr.)
4. Maksimyuk, S. (2009). *Pedagogics*. Kyiv: Condor. Electronic resource http://pidruchniki.com/17490110/pedagogika/otsinyuvannya_ushpishnosti_uchniv_zarubizhniy_shkoli. (in Ukr.)
5. Elementary school in Canada: assessments in closed envelopes and annual change in response to a leader. Retrieved from <http://www.svit-molodi-kiev.svitmolodi.com.ua/ua/school-user/news/pochatkova-shkola-u-kanadi-otsinki-u-zakritih-konvertah-i-schorichna-zmina-klasного-kerivnika> (in Ukr.)

6. 7 principles of Finnish education. Retrieved from <http://starylev.com.ua/club/article/7-pryncypiv-finskoyi-osvity>(in Ukr.)
7. Sukhorsky, S. (1996). Self-control and self-esteem by students of knowledge. *Rydna shkola (Native school)*, 5–6, 61 (in Ukr.)
8. Chaika, V. (2011). *Fundamentals of Didactics*. Kyiv: Alma Mater (in Ukr.)
9. *School education in the world: French children teach art, and in Japan, prospective bosses follow graduates*. Retrieved from <http://ukr.segodnya.ua/life/education/shkolnoe-obrazovanie-v-mire-francuzskih-detey-uchat-iskusstvu-a-v-yaponii-za-otlichnikami-sledyat-budushchie-bossy-645462.html> (in Ukr.)
10. *Educational of Finland*. Retrieved from <http://www.adme.ru/zhizn-nauka/7-principov-finskogo-obrazovaniya-838510/>

Abstract. *STRILEZ Alina Viktorivna. World trends in development of control and evaluation of the results of educational activity of young school schools.*

Introduction: *The system of knowledge evaluation in different countries of the world and its characteristic features are considered. The modern assessment system of education in Norway, Denmark, Austria, Germany, Great Britain, and France was traced. The world tendencies of development of control and evaluation of results of educational activity of pupils of junior school age are determined.*

Purpose of the article – *to determine the world trends in the development of monitoring and evaluation of the results of educational activities of pupils of elementary school age.*

Results. *By expanding the world trends in the development of analysis and evaluation of the results of the educational activities of pupils of elementary school age, we note that the improvement of the evaluation system – the students' progress, the work of educational institutions, the qualification level of teachers, the efficiency of the system of the inspection system, and the perfection of educational qualifications – serves as a tool for improving the quality in reforming the content of education.*

Modernization of evaluation systems became of particular importance in the 90s of the XX century in connection with the tendencies of the diversification of public educational institutions in order to provide greater freedom of educational choice, transfer of control over the use of resources and the implementation of curricula and programs to local authorities and schools by the central authorities, the intensive development of non-state and private schools.

Improving approaches to assessing learning outcomes is also reinforced by integration processes in Europe and the need to find a consensus on the conceptual framework used by different countries. In order to identify the main criteria for improving the evaluation system in the EU, at the present stage, the process of developing the following key concepts is under way:

- *what should be the basis for evaluation: the achievement of personality in comparison with other students (assessment in relation to the norm) or achievement of a relatively independent standard (evaluation with respect to the criterion)?*
- *which means of checking the correctness of the evidence are necessary to establish the likelihood of evaluation decisions ?*
- *how should the quality of the evaluation process be ensured?*

Successful solving of these problems will enable to build a coherent system of diagnostics of the level of training of the younger generation in Western European countries, which will be an important step to ensure a fundamental improvement in the quality of secondary education.

Conclusions. *Thus, the assessment of the success of elementary school students plays an important in the educational process of foreign countries. It provides the necessary information about the level of knowledge and the degree of progress of the students, allows you to better analysis the quality of education at different levels.*

Ключові слова: *Report Card; evaluation system; rating; Scale; progress; educational process; scale of assessment; types of control.*

*Одержано редакцією 30.09.2017
Прийнято до публікації 09.10.2017*